

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: DUMINEC'A.

<p>PRETIULU ABONAMENTULUI: Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . 5 fl.—cr. " " " " 1/2 anu 2 fl.50cr. Pentru Romani'a si strainetate pe anu 14 fr. " " " " pe 1/2 a. 7 fr.</p>	<p>PRETIULU INSERTIUNILORU: Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.; si mai sus 5 fl. v. a.</p>	<p>Correspondentiele sè se adreseze la Redactiunea dela „Biserica si Scol'a.“ Èr banii de prenumeratiune la „TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.“</p>
---	--	---

Sinodulu eparchialu aradanu.

(Continuare.)

Siedinti'a V.

s'a tienutu in 23 Aprile 1886 dupa amèdi. Presidiulu ordinariu. Notariu Ignatiu Pap.

Se cetesce si autentica protocolulu siedintiei a patr'a.

Se acórdá concendiu deputatiloru Ioan Bic'a si Ioan Pap.

Se presenta conclusulu consistoriului plenariu aradanu, luatu sub dto 18/30 Aprile a. c. Nr. prot. 4 — pre langa carele substerne sinodului pentru resolvire competenta cu recomandare din partea sa rugarea corpului profesoralu dela institutul pedagogico-teologieu din Aradu — prin carea rugare numitulu corpu profesoralu, — pentru a se satisface necesitati religiose, de a se institui unu patronu pentru noulu seminariu diecesanu si in considerarea, ca acestu maretiu institutu s'a ridicatu la initiativ'a si neobositele staruintie ale Pré Santiei Sale, actualului parinte Episcopu Ioan Metianu, in semnu de recunoscintia si stima facia de Pré Santi'a S'a, sè se enuntie de patronu alu seminariului santulu Ioan Botezatoriulu, alu carui nume lu-pórta si Pré Santi'a S'a; èr diu'a de 7 Ianuariu sè se serbeze din partea institutului in fiecare anu cu solemnitate.

Sinodulu transpune acést'a rugare comissiunei organisatórie.

Rugarea preotului Iosif Secosianu din San-Michaiulu romanu pentru unu ajutoriu se transpune comissiunei petitionarie.

Reportulu supletoriu alu consistoriului din Aradu, prin carele aréta, ca in institutul preparandialu s'a introdusu industri'a de casa, se transpune comissiunei scolare.

Conclusulu comitetului parochialu din Oradea mare in cestiunea indeplinirei protopresviteratului Oradii mari se transpune comissiunei organisatórie.

La ordinea dilei urmèza reportulu comissiunei petitionarie, care prin reportoriulu ei Vasiliu Pap pro-

pune, si sinodulu decide: rugarea comitetului parochialu din Bogheiu pentru a i-se acordá unu ajutoriu pre seam'a bisericeii si a scólei de acolo se transpune consistoriului din Oradea mare pentru a-o luá in considerare la impartirea ajutórieloru.

Rugarea comitetului parochialu din Satulbarba pentru a-i acordá unu ajutoriu pre seam'a scólei se transpune consistoriului cu recomandare din partea sinodului.

Rugarea comitetului parochialu din Fughi-Osiorheiu de a i-se acordá unu ajutoriu la repararea bisericeii se transpune consistoriului oradanu cu recomandare din partea sinodului.

Rugarea preotului Zachari'a Popoviciu din B. Diosigu pentru a i-se iertá restanti'a, cu carea detoresce la fondulu preotiescu se transpune consistoriului din Aradu pentru resolvire competenta.

Cu privire la reportulu consistoriului din Aradu, in carele aréta starea, in carea se afla procesele pentru despartirea ierarhica — sinodulu la propunerea comissiunei organisatórie iea la cunoscintia starea proceselor degia intentate, si autoriséza consistoriulu din Arad a face preparatiunile necesarie si pentru intentarea proceselor celorlalte comune mestecate, spre care scopu se autoriséza totu de odata consistoriulu a asemená spelele necesarie din fondulu menitu pentru ajutorarea comuneloru la portarea speseloru necesarie la despartirea ierarhica.

Cu privire la propunerea deputatului Ioan Bic'a sen. de a-se stremutá numirea protopresviteratului Beliului in protopresviteratulu Ucurisiului sinodulu la propunerea comissiunei din considerarea insemnatii istorice decide a se sustiené si pre mai departe numele de pana acum alu protopresviteratului.

Cu privire la propunerea consistoriului din Oradea mare de a se formá cercuri subinspectorale pentru promovarea instructiunei — sinodulu recunoscendu necesitatea de a-se promová instructiunea cu tóte medilócele possibile enuncia a-se formá in totu loculu, unde este trebuintia pre teritoriulu acelu consistoriu

cercuri subinspectorale cu adaosulu inse, cá la denu-mirea respectiviloru inspectori consistoriulu se nu se marginésca numai la barbati din cleru, ci subinspec-torii sè se denumésca dintre toti barbati de cualifi-catiune — avendu apoi subinspectorii denumiti a stá sub direct'a conducere a protopresviteriloru tractuali, si numai in casuri de urgentia in relatiune directa cu consistoriulu.

Urméza reportulu comisiunei epitropesci, carea prin reportoriulu ei Ioan Belesiu presentéza reportulu senatului epitropescu dela consistoriulu din Aradu, din carele se vede ca, numitulu senatu a tienutu in de-cursulu anului 1885, 21 siedintie, ca din 1072 nu-mere de essibite incurse a resolyitu 882, ér 190 au remasu neresolvite, ca s'au revediyutu 80 de ratioci-nie bisericesci si culturale mai vechi, din anulu 1884 358 de piese, ér din cele intrate in 1885 s'au re-vediyutu 46 de bucàti, remanendu neresolvite 312 bu-càti; ca preliminarie au intratu in 1885, 346, cari tóte s'au resolyitu.

Sinodulu la propunerea comisiunei iea aceste date la cunoscintia.

Cu privire la aretarea consistoriului, ca ratioci-niulu manastirei Hodosiu-Bodrogu de pre anulu 1884 sta sub revisiune, ér celu de pre anulu 1885 inca nu s'a substernutu — sinodulu la propunerea comis-iunei iea de asta data la cunoscintia acésta stare, aviséza inse consistoriulu, cá pre viitoriu se soliceitze tramiterea ratiocinielor la timpulu seu, cá astfeliu sè se póta revedé si inaintá sinodului pentru suprarevi-siune. —

Reportulu consistoriului, referitoriu la ratiociniulu fundatiunei fericitului Zsig'a, din carele se vede, ca acelu ratiociniu s'a substernutu tardiu consistoriului aradanu, asia incát acest'a din caus'a scurtimei tim-pului nu l'a potutu revedé — la propunerea comis-iunei se iea la cunoscintia, avisandu-se consistoriulu din Aradu cá pre viitoriu se ingrijésca a substerne la timpu ratiociniile acestei fundatiuni.

Reportulu consistoriului aradanu, referitoriu la edificarea seminariului diecesanu, la adaptarea cance-rielor consistoriali, si la transformarea edificiului care a servitu pana acum institutului pedagogico-teologicu in casa de arenda se iea la cunoscintia, cu adaosulu, ca colaudarea acestoru edificie si computarea speselor de edificare fiendu in curgere, reportulu detaiatu des-pre acestea se va substerne sesiunei procsime sinodali.

De asemenea iea la cunoscintia sinodulu, ca edi-ficarea unei case de arenda pre langa biseric'a cated-rala s'a datu pentru esecutare prin licitatieune minu-enda firmei Slavitsek et Comp. pentru sum'a de 62,000 floreni.

Se reportéza asupra stàrii fonduriloru si funda-tiuniloru diecesane, precum si asupra stàrii fundatiunii Elen'a Ghib'a Birt'a si a fondului tipografiei diecesane, si sinodulu la propunerea comisiunei luand la cuno-scintia starea acestoru fonduri si fundatiuni, si dandu

consistoriului absolutoriu pentru administrarea si ma-nipularea din anulu trecutu lu-aviséza totu de odata :

a) a procede cu tóta rigórea la incasarea con-tribuirei de 1 cr., a tacseloru dela cununii de 50 cr. si a sidocsiei episcopesci, avendu a aretá sinodului procsimu, cand si cum s'a procesu la incasarea aces-toru competintie ?

b) la sesiunea procsima sè se substérna si con-spectulu seminaristiloru; si

c) sè se licuideze pretensiunile vechi ale fondu-lui pensiuniloru invetiatoresci — avendu consistoriulu a reportá despre resultatu la procsim'a sesiune sino-dala, si eventualminte a propune scergerea pretensiu-niloru neincasabile.

Cu privire la propunerea consistoriului aradanu de a nu se mai votá bugetele in form'a usuata pana acum sinodulu — decide : cá bugetele sè se faca tot-deun'a dupa incheierea cassei dela finea fiecarui anu so-laru; ér pentru timpulu dela prim'a Ianuariu pana la finea anului se da consistoriiloru indemnitate cá se póta acoperi spelele trenuintióse intre marginile bugetului din anulu trecutu.

(Va urmá.)

Cugetari despre educatiune.

(Continuare si fine.)

Pentru prunci vedem pre tata curbandu-se sub greutatea lucrului dilnic, pentru ei 'si-sacrifica mam'a tineretiele si odichn'a fara a contá la vre o resplatare.

Fericirea fiilor se presenta in inim'a parintilor cá o voluptate nalta si amagitóre, care rapindu-i cu sine, ii indémna a testá omenimei o posterioritate pe cât se póte de buna. Jertfele lor nu se stírnesc din egoism, ci din nisce simtieminte placute, din o dulce amagire, care a menit'o natur'a pentru a nobilitá ge-nul omenesc si a perpetuá viéti'a lui.

Datorinti'a cea mai grea si totodata mai sacra este aceea, care i-se impune omului de adi a se gandí si a se ingrijí despre sórtea omului de mâne.

Societatea omenésca trebue ca se fie recunosce-tóre facia cu strabunii sei, pentru bunurile spirituale primite dela ei; inse acésta recunoscintia prin nimic nu o póte manifestá mai invederat, decât prin cres-cerea buna a urmasilor prin cultur'a, ce o lasa cá mostenire sucesorilor sei!

* * *

Omul, dupa cum a esit el din sinul naturei, este inert, nesciutoriu si nedexter.

Déca l'am lasá pre el, ca sè se desvólte numai dupa órbele impulse a le naturei, atunci nu numai spiritul, partea cea divina, dar inca si corpul lui ar remané fórte inderetru.

Despre faptul acest'a destule dovedi ne dà vié-ti'a ómenilor selbatici, cari sunt lasati a se desvóltá numai de sine ca animalele, si in adevér modul de

cugetare, vorb'a si intréga intocmire a traiului lor abia îi ridică preste animale.

Omul numai sub îngrijirea altor ómeni póte se devie capabil a se apropiá catra destinatiunea sa marétia, exprimata prin frumoúele cuvinte a le Mantuitorului: „Fiti perfecti, precum este Tatal vostru ceresc!“

In adevér, cu totul in alte colori se arata viétia a unui om atunci, déca îngrijim a promová cu intentiune desvoltarea poterilor lui.

Educatiunea este lucrarea aceea premeditata ce are de scop a dosvoltá si a potenciá armonic tóte poterile omului minoren, spre a formá din el un individ bun, intielept, lucratoriu.

Minte luminata, inima nobila, corp harnic pentru a execútá vointiele spiritului, — tóte aceste sunt productele educatiunei.

Cultur'a l'a eliberat pre om de sub sclavagiul naturei, el a devenit membrul unei societati, si de atunci el nu mai primesce educatiunea sa dela natura, ci dela semenii sei!

Educatiunea este faci'a care-l conduce pre om catra templul destinatiunei sale pamentesci, educatiunea nobilitéza pre omul nesimtitoriu al naturii, precum bunul gradinariu din flórea cea simpla a campului face prin îngrijirile sale o flóre mai nobila.

* * *

In primii ani ai vietii, dóra nici un'a dintre fiintie, nu este atât de neajutorita si pe atât de nepotinciósa, ca chiar omul.

Cu cât este mai nobil, cu atât este mai complicat un organism, cu atâta se desvólta mai anevoie, cu atâta are lipsa mai multá de sprijinulu altor'a sub timpul desvoltarii.

Monadul, cea mai simpla fiintia organica, se sporesce prin diferentiare, se divide fiinti'a primitiva in dóue parti, si nu mai decât atunci in momentul nasterii, fiecare parte se aréta ca un individ nou, complet, de sine statatoriu.

Paseric'a paraseste in graba cuibul care i-a servit cá leagan, inca dela inceput vede si aude ager, scurt timp se adapostesce sub arip'a scutitóre, dupa vre-o câteva incercari alérga si sbóra singura.

Fiér'a 'si-lapeda puilul, acest'a se desvólta grabnic, merge singur de 'si-cauta locuintia si nutriment, si dupa vre o câteva luni nici ca mai vrea se cunósca pre acel'a care i-a dat viétia si l'a grijit mai antaiu.

Inse nu asia usior se desvólta fiinti'a omului. Nu, càci omul este cel mai complicat organism, care l'a potut produce natur'a.

Nimerit dice savantul Oken: „Omul este un microcosmos, o lume mica, pentrucà in organismul lui, cá in universul mare, se gasesce aer, apa, elemente mineralice si vegetale, apoi electricitate, caldura, lumina si magnetism scl.“

Desvoltarea complecta a unui om reclama a-própe jumetate din timpul vietii sale; Inse aceea ce desvoltarea omului pierde in timp, castiga in intensitate.

Animalul ingraba dupa nascere este relativ mai abil si mai desvoltat; inse de alta parte natur'a l'a ingradit intre nisce margini fixe, preste cari desvoltarea lui nu póte se tréca. Animalul este „unilateral“ si „stationar“ in tóte actiunile sale. Paiénginul 'si-tiese retiéua, furnicele si albinele au state bine organizate, paserea scie cladi cuib, vulpea 'si-rapesce prad'a cu multa violencia scl. scl.; inse pe langa tóte aceste semne de iscusintia, istetimea animalelor se restringe odata pentru totdeuna numai la vre o câteva desteritati. Corpul paiénginului e numai un aparat de tors, corpul pescelui numai un aparat de inotare scl. cu o vorba: corpul animalelor, mai ales a celor inferióre este curat numai o masina, pre care instinctul animalic nu o póte aplicá decât in o anumita directiune, ce aterna absolutaminte dela constructi'a interna mecanica a aceleia. Inse omul e o fiintia „progressiva,“ el se desvólta cu greu, dar apoi facultatile lui sunt „omnilaterale,“ inteliginti'a lui e capabila a inaintá pe calea perfectiunei nemarginite, ér corpul lui este „un instrument universal,“ pe care spiritul l-póte folosi spre cele mai diverse scopuri. Privirea, graiul si mân'a omenésca sunt prin cari spiritul aréta in afara originea sa divina. Vocea omenésca destainuesce frumós'a lume a ideilor si a simtiemintelor, ér man'a omenésca e capabila a seversí cele mai complicate miscari, si astfel a creá opere admirabile in arte si industria.

Dintre tóte numai singur omul este o fiintia progressiva, numai singur el este „desvoltabil,“ in sensul eminent al cuventului, — numai singur omul este „educabil!“

* * *

Déca este adevérat, cà bun'a crescere lu-nobilitéza pre om, atunci influinti'a ei binefacetóre se aréta cu desclinire asupr'a desvoltarii séu a culturei spirituali.

Om cult este acel'a, in acarui spirit pe langa ideii, notiuni si judecati clare, temeinicice si bineorganizate, educatiunea a stirnit destule simtieminte nobile si nesuintie morale. Cu alte vorbe: „minte luminata“ si „inima nobila“ constituesc adevérat'a cultura a omului.“

Cultur'a se castiga prin grea munca si silintia, inse ea este care forméza pre om „dupa chipul si asemenarea lui Dumnedieu!“ Cultur'a castigata prin crescere buna te face capabil a traí o viétia démna de om. De si scopul procsim al educatiunei este a-l face pe elev „autonom,“ tient'a ei finala este dupa cuprins pe deplin identica cu scopul vietii nóstre pamentesci. Din vremile stravechi pana astadi, dela Socrate pana la Kant, cugetatórele capete tóte s'au incercat a resolví problem'a vietii. Christos autorul sublimi religiumi, crestine ne-a invetiat, cumca destinatiunea vietii este a ne apropiá necurmat catra perfectiune; ér Kant, cugetatoriu cel mai adênc, a dis: scopul vietii este a ne impliní datorinti'a (imperativul categoric).

Dar apoi oare pentru-ce se devenim perfecti, si pentru-ce se ne implinim datorinti'a?

Nu pentru alt ceva, decât pentru ca se devenim fericiti, si inca mai vertos pentru-ca se promovăm binele omenimei!

Déca din ale nóstre nobile fapte nu ar isvóri bucuria, fericire si desfatere pentru noi insine si pentru omenime, atunci credintiós'a implinire a datorintii si chiar insasi perfectiunea nu ar fi, de cât o formalitate desiérta.

Fericirea este dara tient'a educatiunei, càci ea este scopul trecutórei nóstre vietii.

Nu averea, nici sciinti'a si nici desfatarile nu l-fac pre om fericit, ci numai consciinti'a liniscita!

Omul din firea sa nu este nici bun, nici reu, inse psihologi'a ne demustra, cà vointi'a omenésca o putem indreptá in o anumita directiune, o putem induplec'a pe calea binelui.— Pornind din acést'a presupunere, educatiunea vrea se resadáscá in spiritul tiner o judecata clara despre bine si reu, apoi vrea se-l indatineze a ascultá tot mai mult si mai acurat de vócea consciintiei, care este vócea lui Dumnedieu.

Educatiunea tinde a desvóltá in elev o vointia firma si statornic indreptata spre bine; ca astfel creșterea lui se culmineze in ceea ce numim „caracter nobil,“ care este triumful educatiunei, flórea culturii sufletesci.

Cel ce asculta de poruncile sacre ale consciintiei, acela pasiesce pe cararea virtutii si se aventá catra idealul omenesc.

Fiecare dintre noi — dice Iean Paul — pastréza in spiritul seu imaginea omului ideal, care tainic ne sioptesce, cum avem se gandim, se semtím, se lucrám; pre acest „om ideal“ trebuie se tindem al eliberá, al liniscí si al indestulí.

Acest ideal — spune mai departe Iean Paul — este ascuns in spiritul pruncului sub numeróse cruste si straturi; educatiunea trebuie se vina se le sparga si se le netediésca, ca se póta scóte la lumina idealul omenesc! Spirit inflacarat la fórté putieni a daruit creatoriul, inse celui mic si celui mare, celui debil si celui puternic de-o potrivá li este deschisa calea catra perfectiune, càci precum discul sórelui splendid se reflecta in picatur'a de róua, in undele riului sprinten si in uriasiele valuri ale marei, chiar asia si idealul omenesc dupa incapere cérca a se reoglíndá in spiritul mic si in spiritul mare!

Educatiunea este o arta si inca o arta practica, pentruca educatoriul cu istetime si dibacia artistica trebuie se se nesuéscá a nobilitá, a curatí si a polei pre omul natural, precum frumósele arte se straduesc a idealisá materi'a bruta.

Din spiritul caotic al pruncului educatoriul trebuie se fremante conturul omului ideal, precum Michel Angelo a sciut se cioplésca din triunchiurile diforme ale marmorelui, capod'operile sculpturei cu dalt'a sa magistrala.

* * *

Spiritul omenimei se desvóltá necurmat, comór'a lui culturala se inaltia si se intinde fara sfersit, si din timp in timp sguduind sparge in giurul seu strímt'a gaóce a teoriilor imbetranite.

Schimbarile prin cari trece organismul societáti omenesci fidel se reoglíndéza tóte in procederile educatiunei. Asia de exemplu: reascerea sciintielor, reformatiunea religiei si luptele maretie ale veacurilor trecute pentru libertatea popórelor sunt tot atátea momente, cari au electrisat spre o nóua viétia cultur'a invecitata a betranei Europe!

Spiritul natiunilor 'si manifestá fiinti'a sa in scótele si institutetele lor de cultura.

Modurile creșterii si a invetiamentului stau in report intim cu fazele vietii culturale, ce nici cà se póte altcum, pentru-ca tóte institutiunile popórelor emanéza din spiritul omenimei ca dintr'un sorginte comun.

Istori'a culturii ne aréta, cà pe acele vremi cand ómenii primiau doctrinele credintiei din rostul unei auctoritáti, care nici decât nu suferia, ca ori cine se cerce séu se traga la indoiéla veritatea cuvintelor sale, pe atunci metoda creșterii si al invetiamentului inca a fost numai o supunere órba si de loc nu erá potrivit de a eliberá spiritul elevului si al face pre el de sine statatoriu in cugetarile si faptele sale.

Elevii se jurau orbisiiu pe cuventul maestrului lor, fara se cuteze a se indoi si fara se fie indemnati catusi de putien a scrutá cu propri'a lor judecata. Cultur'a mintii erá marginita numai la reproducerea séca a vorbelor audite din gur'a auctoritáti.

Sosi apoi epoc'a mare a reformatiunei, ea dedú spiritului omenesc un sbor mai liber si indrasnetiu, si prin ea a capetat si metoda invetiamentului o nóua viétia.

Din supunerea órba, adeca din memorisare si reproducere séca ce erá, invetiamentul s'a prefacut cu incetul in nisee esplicatiuni convingetóre, agreabile si intocmite dupa natur'a spiritului tener.

Ómenii s'au deprins a se provocá intru tóte la auctoritatea mintii. Acést'a e in adevér calea cea drépta a inaintárii, càci precum nimerit dice Montaigne: nu aceea este sciintia a citá cuvintele, cari le spune Platon séu Aristotele despre cutare obiect, ci lucrul de capetenia este, ca noi insine se fim in stare a judecá despre el. Invetiamentul de astadi in mesura eminenta tinde a face spiritul elevului „autonom“ in cugetare si judecata.

Metoda instructiunii moderne staruesce a desvóltá mintea elevului pe o cale, care a percurs'o cultur'a neamului omenesc preste tot! Invetiamentul este dara de a se construí succesive in aceeași ordine, precum a urmat cursul istoric al desvóltárii culturii omenesci in mare.

Scie ori si cine, cumca viéti'a culturala a omenimei nu s'a inceput cu sciintia abstracta.

Ómenii au sciut cugetá si vorbí corect cu mult mai nainte, de ce a scris Aristotele logic'a, au sciut

mesurá pamenturile înainte de ce Euklid ar fi scos la ivéla classieul seu op geometric, inspirate de gîngasi'a musa a poesiei au fost in stare unele suflete alese a-si esprimá simtiemintele si gandirile lor mari in forme rapitoare cu mult mai nainte de ce ar fi stabilit cineva regulele artei poetice scl.

In conglasuire cu acest fenomen din psihologi'a popórelor invetiamentul trebuie sè conduca spiritul individului in mic pe aceeasi cale, care a percurs'o spiritul omenimei in mare.

Asia dara pasiesce cu elevul dela lucruri concrete la abstractiuni, dela exemple la regule; incepe intru tóte cu intuirea nemijlocita a obiectelor, putin da elevului de a gata, dar l-face a descoperi cât mai mult din puterea sa propria.

Teori'a evolutiunei sustine, cumca din celul'a simpla, prin desvoltare succesiva s'a ivit in decursul timpurilor sirul intreg al organismelor vietuitoré. In acésta lucrare a sa natur'a a procedat: dela simplu la compus, dela mic la mare, dela materia la spirit, chiar pe calea asta trebuie sè desvoltam si spiritul omenesc, a carui organ sunt creerii, tiesetur'a organica cea mai admirabila, ce a potut'o produce puterea creatória a firei.

Teori'a evolutiunei pretinde dara, ca materiile de invetiament sè le dam mintii tenere, pe cât se póte, dupa metoda genetic, desvoltand si insirand cunoscintiele unele dupa altele si unele dintr'altele in strensa legatura causala!

Acésta este, se póte dice, form'a cea mai infalibila in ceea ce privesce cultivarea mintii. Ea pretinde sè nu incarcam memori'a frageda cu vorbe si idei sterile, càci agerimea inteligentiei nu aterna dela multiplu ideilor, ci dela intensitatea lor.

Ideile adenc intielese si bine-organisate fac adeverat'a comóra culturala, numai ele vor fi capabile a fecundá mintea si a nobilitá inim'a.

Ideile si cugetarile nóstre sunt porurea aliate cu santimente si nesuintie. Simtiemintele, dorintiele, intentiunile nóstre tóte 'si au isvorul lor comun in cerculu ideilor si in modul de cugetare. In acest intieles fórte nimerit dice Kant, cumca pentru a intemeia moralitatea in om nu este de ajuns a corege numai naravurile lui, ci trebuie mai nainte sè i-i-indreptam judecat'a si modul de cugetare, càci ele sunt léganul din care se stírnesc simtiemintele si intentiunile nóstre.

Dupa cele insirate este usior de priceput, cumca invetiamentul, avend el de scop a lamuri ideile elevului, a-lu face sè cugete logic si sè judece drept, este medilocul cel mai insemnat pentru a nobilitá inim'a elevului, si a intemeia in sufletul lui un caracter firm.

In sciinti'a despre creștere invetiamentul se numesce educativ, atunci, déca acest'a nu tiene in vedere numai utilitatea practica, ce anumite cunoscintie pot sè aiba in vietia, pentru care se pregatesc elevii,

ei tinde in prim'a linia a desceptá, a sporí si a nobilitá intrég'a activitate a spiritului.

„Invetiamentul educativ“ staruesce dara nu numai a imbogati sufletul elevului cu idei clare, ci se nisuesce a i-indreptá judecat'a, simtiemintele si vointi'a lui spre tot ce este bun, nobil si maretiu, ca apoi cultur'a armonica a tuturor poterilor lui sufletesci sè culmineze in ceea ce numim „caracter moral“, caracter cu virtute!

Déca e, ca invetiamentul preste tot ar trebui ca sè fie cât mai „educativ,“ apoi invetiamentul scólei poporale are sè fie invetiament educativ in sensul eminent al cuventului.

Scól'a poporala este chiamata a da vietii spirituale a elevilor o desvoltare obstésca omnilateralá, din care sè póta resari odata diferitele ramuri ale culturai spetiale ca dintr'o tulpina comuna, impreunandu-se cu simtieminte si nesuintie nobile, stírnite prin invetiamentul educativ!

Principiul invetiamentului „educativ“ 'si are originea si temeiul seu psihologic in teoriile ingenioase ale celebrului filosof Herbart.

Prin scrierile sale si ale elevilor sei s'a combatut invecit'a teoria despre asia numitele facultati (separate) a le spiritului, dovedindu-se cumca tóte fenomenele sufletului omenesc se pot esplicá si se pot derivá din lupt'a ideilor pentru essistintia!

Principiul invetiamentului educativ este unul dintre cele mai fecunde rezultate ale pedagogiei moderne.

O alta tendintia caracteristica a didacticei de astadi este: a causá pruncului desfatara prin invetiament, a preface agonisirea cunoscintielor in o adeverata placere pentru el, aducendu-o in strinsa legatura cu vietia lui, cu dorintiele si jocurile lui.

S'a observat, cà numai acele ocupatiuni sunt priincioase pentru desvoltarea spiritului tiner, cari stírnesc in el simtieminte de placere si bucuria.

Aceste simtieminte sunt nisce scumpe comori, cari pentru ajungerea scopului sublim al educatiunei nu se pot pretiui din destul.

Renumitul H. Spencer dice: „Ómenii sunt selavii ideilor asociate“! Déca este adeverata acésta asertiune, atunci cu tóta securitatea putem nadejdui, cà pruncul care a iubit cartea, scól'a si pre invetiatoriu, nici in vrist'a barbatiei nu va incetá a se cultivá mai departe, suvenirile placute asociate cu invetiamentul i vor dá neintrerupt impulse nóue spre calea progresului. Pedagogi'a nóua pretinde, ca metoda invetiamentului sè se acomodeze intru tóte desvoltarei naturale, aplicand artea educativa intru a promová cât mai bine lucrul naturei.

Suntem dara in cale catra realizarea ideilor lui Pestalozzi, pre carele Iean Paul cu drept cuvent 'l numesce Rousseau-ul Germaniei!

* * *

Am vorbit despre „cultur'a mintii,“ se vedem acum „cultur'a inimei.“ Placut ne vibréza nervii, cand

privim campî'a reintenerita de suflarea blandeî primaveri, in o tainica si dulce reverie se légana sufletul nostru, cand contemplam vecinic'a frumsetia a firei, lacrimi de compatimire se ivesc in ochii nostri cand vedem pre altii lacrimând, apoi cand éra ne uimim in privirea sublimului, cand zarim, cà de sub crust'a materiei brute isbucnesc trasurile maretie a creatoriului, atunci petrunsi de micimea nóstra ne aventâm la adorarea lui Dumnedieu ! De aici se vede, cà gandirile nóstre nu reman numai nesce imagini rigide in spirit, ci aprind in el flacar'a simtiemintelor, si simtimentele fac inim'a nóstra. In viéti'a de tóte dilele ni-vin inainte pré adeseori cu multa iscusintia, ómeni cu minte agera si invetiatura mare, inse tot pre acesti individi de alta parte i-aflâm fara destul simtiu catra frumos si bine ; i-vedem nu odata stepaniti de insusiri nenobile si patime dejositóre. Pe langa o avutia mare de cunoscintie ei posed putine simtimente si nesuintie nobile, chiar pentru aceea ei nu pot avé nici consciintia simtitóre si nici moralitate firma. Despre unii cá acestia se dice cà au „cultur'a mintii,“ dar li-lipsese „cultur'a inimei.“ Educatiunea trebuie sè imbogatiésca nu numai mintea elevului cu idei si cunoscintie, ci este datóre inca mai virtos a nobilitá simtimentele si a indreptá vointi'a lui catra sublim'a earare a virtutii. Minte luminata si inima nobila fac pre adeveratul om. „Cultur'a mintii“ cu a „inimei cultura“ trebuie se formeze un dualism neseeparabil. Inim'a cea culta este razemul firm al moralitáti, ea este puntea, carea l-trece pre om dela cunóscerea binelui la seversirea aceluia.

Insasi fericirea, carea este scopul final al educatiunei, in sine nu e altceva, decât armoni'a simtimentelor. Simtimentele forméza centrul vietii psihice, si astfel numai „cultur'a inimei“ singura póte asigurá liniscea si consistenti'a durabila a omului intern ! Daca educatiunea este chiamata a formá „caractere“ capabile de a traí o viétia pe cât se póte de perfecta, atunci este adeverat si aceea, cumca „cultur'a inimei“ trebuie se fie focarul, catra care au se graviteze tóte staruintiele crescerei bune, pentru cà precum au dis motivele tuturor faptelor nóstre din inima se stîrnesc.

Simtimentele frumóse inaltia si nobilitéza intrég'a viétia a individului, iscusinti'a si invetiatur'a numai impreunate cu o inima nobila pot se produca róde pentru binele omenirei !

Flacar'a din foc se nasce : simtimentele éra numai prin simtimente se pot aprinde si se pot desvoltá mai bine. Ca preste tot in educatiune, asia si la cultivarea inimei esemplul este mijlocul cel mai puternic infalibil. Cu deosebire esemplul mamei, prin apropiarea ei imediata inriuresce decisiv asupr'a tuturor simtimentelor, câte resar in inim'a tenera. Simtimentele ei, naravurile ei, credinti'a ei tóte se tiparesc cu nume nesterse in plapandul suflet al fiilor sei. Icón'a mamei se contopesce cu sufletul nostru si — dupa cum frumos dice Pestalozzi — ea ne povetiuiesce

intre tóte impregiurările vietii, ea devine chiar identica cu consciinti'a nóstra ! Cultur'a inimei numai mam'a póte sè o deie in mesura receruta, séu o persóna, carea este in stare a iubi ca si ea. Iubirea mamei este nemarginita, si inimi nobile numai prin o astfel de iubire se pot educá. Daca se sporesce numerul ómenilor cu inima perversa, e semnul, cumca scade numerul adeveratelor matróné, si crescerea familiara se afla in stadiul decadintiei. Societatea este dara datóre a infintia scóle pentru secsul femeesc, cari se ingrigésca de o educatiune buna a femeiei, ca se ase-cureze fericirea generatiunilor viitóre !

Trebuinti'a cea mai sublima a inimei nóstre este simtimentul religios. Religi'a este chiamata a impacá mintea cu ale inimei trebuintie, a ecuilibrá cultur'a mintii cu a inimei cultura, pentru aceea educatoriul si parintii cu deosebire simtimentele iubirei si a credintiei in Dumnedieu sè le resadésca in plapând'a inima a pruncilor, a caror crescere a incredintiat'o natiunea, societatea omenésca si insusi Dumnedieu !

Credintios inse va devení fiitoriul om nu prin esecutarea mecanica a deprinderilor religióse, ci singur numai prin esemplul crescetorilor, prin pietatea lor nefatariata. Ei trebuie se pricépa a delaturá tóte scenele, ce ar poté stinge flacar'a acestor afecte nobile. Rugatiunea lor desi scurta, dar ferbinte rostita sè o véda pruncul, pe ei sè-i afle binevoitori, nobili si insufletiti pentru ce este sublim in simtimentele si faptele lor, si atunci inim'a lui se va miscá, esemplele vediute l-vor rapí si l-vor transportá in mod neresistibil catra regiunile consolatóre ale credintiei in Cel nesfirsit !

Nu adoptâm parerea lui Rousseau, carea sustiene, cà nu e de lipsa a dá pruncilor invetiaturi religióse pana in etatea de adolescent, ér confesiune sè-si aléga numai dupace a devenit matur.

Nu este asia ! Cel mai sacru si mai tainic simtiment nici odata nu póte ca se prinda radecini mai firme, decât in vrest'a nevinovata a copilariei. In cercul familiei si in scól'a elementara sè se inzestrece inim'a candida a pruncului cu scumpele comori ale credintiei, aceste vor fi pentru el un talisman, ce-l va povetiuí si l-va sustiené intru tóte luptele vietiei neclatinat.

De o potriava trebuie sè aprindem si sè desvoltâm tóte simtimentele, inse tóte trebuie sè le concentrâm intr'un punct focal, si simtimentul veneratiunei catra atotpoternic'a fiintia, carea este totodata „idealul omenesc.“

Forti'a si iubirea sunt cele dóue poluri ale educatiunei. Tatál representa in educatiunea familiara : fortia, natur'a, auctoritatea, inteligenti'a si cultur'a mintii, pentru cà in barbat ideile sunt stapânitóre ; din potriava mam'a representa pe langa prunc : cultur'a inimei, iubirea, fragedimea, càci in femeie simtimentele precumpnesc.

Cresceteriul trebuie se scie impreună in persón'a sa auctoritatea tatalui cu fraged'a iubire a mamei, daca vré ca se póta da elevului seu pe langa cultur'a mintii a inimei cultura!

Mam'a este din fire mai aprópe de prunc, decât tatal; inriurirea ei este mai intensiva, mai hotaritóre. Din faptul acest'a se vede, cumca cultur'a inimei este mai presus, decât cultur'a mintii, simtiementele nobile sunt mai pretiósé, decât iscusinti'a.

In adevér asia e; càci cand e vorb'a, ca sè dàm cont inaintea societàtii despre faptele ce le-am sever-sit pentru ea, atunci nu atât capul ni-se vá pune pre cumpena, ei mai mult — inim'a nóstra!

* * *

Mintea judeca, inim'a simtiesce, ér *vointi'a* ne indémna a seversí fapte.

Simtiementele numai asia se vor manifestá prin fapte nobile, daca cultur'a inimei a mers paralel cu judecat'a sanetósá si cu tari'a vointiei.

„In educatiune chiar asia precum in politica regul'a de aur este: a nu guverná, a nu comandá pré mult!“

La guvernarea vointiei elevului trebuie sè se regolinde formele de guvernament`asia, dupa cum s'au desvoltat ele succesiv in viéti'a statelor. In statele primitive un stepanitoriu despostic subjugând guverná capetele cele neculte, pretindea supunere órba dela toti, cuventul lui ér lege, prescriind porunci preste porunci, dupa placul si arbitriul seu.

Lumin'a culturai cu incetul eliberéza spiritele din starea lor minorena, si atunci drepturile individului inca incep a fi considerate, celor luminati dintre supusi inca li-se permite a luá parte la oarmuire. Asia se nasce form'a constitutionalá a guvernamentului in viéti'a statelor.

In urma poporul prin lumin'a culturai si prin avutia devenind maioren, se guvernéza singur pe sine, si se póte dice, cà republic'a este form'a, catra care inaintéza desvoltarea guvernamentului in statele culte.

Precum se guvernéza un popor in diferite stadii ale culturai sale, chiar asia trebuie se guvernám vointi'a elevului pe diferitele trepte ale desvoltării spirituale, déca voim al ridicá la maiorenitate deplina. Pana-ce e mic pruncul sè pretinda cresceteriul supunere neconditionata dela el, la inceputul desvoltării trebuie sè precumpenésca tractarea severa si categorica, càci gresit judeca aceia, cari spun cà pana e mic prunsul sè-i permitem tóte celea, se trecem cu vederea tóte gresielile lui, sub cuvent cà se va indreptá, déca va fi mare. Nu este asia. Primele retaciri trebuie combatute mai aspru, càci ele sunt hotaritórie in ceea-ce privesce directiunea vointiei. Cand apoi incepe a scripi scantéu'a consciintiei de sine, cand judecat'a elevului se luminéza mereu, atunci disciplinarea trebuie se devina tot mai blanda, si cu incetul sè se ridice la nisce sfaturi si admonitiuni binevoitórie, educetoriul are sè

guverneze din ce in ce mai putien. In fine, cand se apropie vrest'a mintii mature, libertatea individului va fi lasata a se estinde neincetat, si in cele din urma sè se termine cu deplin'a retragere a cresceteriului.

Tatal renumitului Locke, fiind intreat, cum a crescut pe fiul seu, de a potut deveni acel'a un om asia mare, a respuns astfeliu: „Pana ér mic baétul il disciplinam cu severitate, apoi cand incepù sè se lumineze judecat'a lui, l'am tractat din ce in ce tot cu mai multa blandétia si confidentia, m'am apropiat tot mai tare catra el, si in cele din urma l'am invrednicit al considerá ca pre un bun amic al meu.“ Apoi continua: „Eu nu intieleg procederea unor parinti, cari pana-ce pruncul e mic i-permit tóte celea, i-implinesc tóte poftele, si se supun la tóte capriciile lui, ér cand e mai marisior il tractéza cu asprime si necrutiare. Acésta portare intórsa póte se aiba urmári triste pentru desvoltarea armonica a fiitorului om.

Precum se scie scopul educatiunei este: a formá un individ autonom, a cresce o fiantia care se va sci odata guverná singura, va fi in stare a seversí fapte nobile din propriul seu indemn, fara de a se teme de control'a altor'a séu a recurge la ajutoriu strain.

Acest scop maretiu numai asia il vom poté apropiá, déca in decursul educatiunei, din an in an, vom largi freul disciplinei tot mai mult, lasand pe tenerul om a se invetiá si din patianile sale, si lasandu-l a aspirá tot mai mult spre libertate si neaternare. Educetoriul are se disciplineze chiar asia, precum remuneréza si pedepsece natur'a. Pedepsele ce ea le mesura nu sunt altcev'a, de cat urmárele neincungiuravere a faptelor seversite, ele nici nu apar ca si pedepse, càci ele in adevér nu sunt alt-ceva, de cat numai o reactiune naturala, provocata prin gresielile comise.

Pedepsele, cari le aplica natur'a sunt nemediu-locite, neschimbate, consecuente si pe deplin amesurate gresielilor comise. Cresceteriul sè urmeze esemplul naturai.

Este un lucru notoric, cumcá numai acelea institute de corectiune aduc folos real moralitáti publice, cari proced pe calea aretata de natura, adeca: fac pe culpabil a simti asia dicend numai urmárele firesci ale faptelor si faradelegilor sale, i-tiermuresc libertatea numai intru atat'a, intru cat poftesce liniscea societáti, il constring a se sustiené singur din munc'a mánilor sale, si eventualminte il silese a lucrá spre castigul acelor'a, pe cari i-a pagubit s. c. l. Este dara invederat, cumcá la disciplinarea vointiei trebuie sè tindem intr'acolo, ca elevul sè pastreze cat mai adenc legatur'a intre pedépsa si faptele sale, ca idei'a faradelegilor sè se asocieze inediat cu suvenirii neplacute, pentru-cà: — sè ne insemnám — „Omenii sunt sclavii ideilor lor asociate!“

Déca disciplinarea vointiei va fi condusa dupa esemplul naturai, atunci in anim'a elevului nici de cat nu se vor poté sterni simtieminte de resbunare,

îmbirea catra crescetoriu nu se va sguđu si nici auctoritatea lui nu va suferi nici cea mai mica scirbire, pentrucă in loc de inriurirea personala a crescetoriului elevul suferă numai reactiunea impersonala a naturii si a împrejurărilor.

Pedepsele, ca si premiile, au să se aplice cat mai rar, prin ele numai spirite servile se vor potē crece. Esemplul nobil, indatinarea buna, svatul intiept si invetiamentul temeinic sunt pana cea de tōte dilele in educatiune, pe cand pedeps'a este numai un medicament.

Cine seversiesce binele numai pentru plata, acel'a inca nu lucrēza moralicesce; cine incunjura peccatul numai de fric'a pedepsei, adeseori va peccatū in ascuns. Din elev trebuie să se formeze o persōna libera, care va esecutā odata fapte nobile, nu de sila, nu din frica, ci in urm'a convingerei proprie si a datorintielor sale spontane!

Asupr'a vointiei se pōte inriuri cu mult mai nemijlocit prin stirnirea ideilor sublime si a simtiemintelor nobile de cat prin pedepse si premii. Fric'a de pedepsa si speranti'a respaltirei impintena numai pe animele anguste, pe adeveratul om „insufletirea“ trebuie să-l conduca.

Fōrte drept dice Comenius: „Dēca nu ni-au succēs a desceptā in elev insufletirea pentru bine, frumos si adever, atunci inzadar vom aplicā ori-ce mijlōce si ori cāta sila“!

Crescetorilor! Stirniti insufletirea in anim'a elevilor vostri, si atunci ei nu numai vor cugetā si simti frumos, dar vor lucrā inca si mai frumos! Insufletirea, fara ea nimic mare, nimic nobil, nimic sacru nu se pōte nasce. Ea este o schintēua cerēsca, care dā spiritului nostru aripi de foc, il inaltia si rapesce nerresistibil pe calea desevarsirei catra — idealul omenesc!

* * *

„Prin educatiune — dice Kant — natur'a omenēsca divine din ce in ce mai nobila, inim'a nōstra ni-se umple de o insufletire inalta, cand ne gandim la aceea, cā omenimea nobilitata prin crecere si invetiatura să se apropie necontentit catra idealul seu. Educatiunea ni-pune in prospect o generatiune omenēsca cu mult mai fericita“!

Tōte poterile prin cari popōrele se inaltia si stralucesc se preparēza in scōlele lor, sub man'a invetiatorilor si a crescetorilor.

Calitātile eminente ale natiunilor sunt tot atātea semne, prin cari se revelēza *idealul omenimei*. Aceste calitāti eminente, institutele de cultura nationale sunt chemate a le conservā, a le desvoltā si a le respandī.

Vēcuri sbōra dupa vēcuri si nimicirea metura din calea ei generatiunile un'a dupa alt'a, inse spiritul natiunilor vecinic traesce in comorile culturai nationale, ce remane ca scumpa mostenire pentru posteritate!

Popōre apar pe teatrul lumii, si apoi impinse de puterea fatala a destinului popōrele se sting in faci'a altor rase superiōre prin cultura si naravuri.

In lupt'a pentru esistintia „cultur'a nationala“ este arm'a cea mai puternica, prin care popōrele pot să devina biruitōrie.

Altariul culturai nationale este: scōl'a. — *Istori'a popōrelor se fauresce in scōlele si institutele lor de cultura!*

Dr. P. Piposiu.

Notitie despre viēti'a si activitatea Metropolitului Moldovei Varlaamu (1632—1653).

(Continuare din Nr. 16.)

De ar fi lipsitu acestea celu putieniu dela M. Basarabu si V. Lupulu incōce, Dōmne, unde am fi astadi cāte bunatatii nu s'ar fi facutu in pamentulu nostru? Inaintasii nostri n'ar fi suferitu secole intregi de dureri si amaru, se fia fost Romanii uniti ori se fia traitu in pace acesti doi Domni dotati cu mari talente, sēu se fia avutu mai bine in capulu lor unu conducetoriu ca Mateiu Basarabu, care pe acele vremuri atāt de furtunōse sciu se dejōce tōte planurile dusimaniloru si se mōra pe tronu! Elu, Domnulu mare in tōte privintiele, barbatulu prudinte, intieptu si prevediatoriu, parintele poporului si generalulu mare alu timpului seu, unu altu Michailu Vitēzulu, cum luconsiderau Turcii ¹⁾, ce n'ar fi facutu elu pentru Romani? Cu vitejii sei elu ar fi insuflatu vrajmasiloru urōre si multu timpu hotarele pamenturiloru Romanesci ar fi remasu neatinse. De ne-am convinge macaru astadi de reulu, ce aduce neunirea, de am invetiā macaru ceva minte din nefericirile trecute, cum se ne conducemu in viitoriu, cāci, dupa cum dice Mironu Costinu: „Letopisetiele nu sunt se le cetēsca omulu se scie numai ce au fost in vremile trecute, ce mai multu se fie de invetiatura ce este bine si ce este reu, si de ce să se ferēsca si ce va urmā fiecine!“

¹⁾ Xenopolu: „Ist. Rom.“ Bucuresci 1882, p. 77, dice: „Mateiu Basarabu este unulu din domnii cei mai insemnati ai Romaniloru. Nu inse atāt'a prin fapte militare stralucesce elu, cāt mai alesu prin o carmuire fōrte intieptā si prin propasirea terei in cultura.“ dlu Xenopolu cauta a-i detrage acestui stralucitu Domnu calitatea de a fi fost unu militaru bunu, dar cu acēst'a dlu Xenopolu gresiesce. cāci istori'a ni-lu arata cu totulu altfelu si desi nu e loculu, ca se aducemu aci totu ce se dice despre Mateiu, cu tōte astea e bine se audimu macaru ce ne spune Miron Costinu, a carui marturie credu ca ori cine o va preferi diseloru Domnului Xenopolu. Asia cronicariulu dice: „Mateiu Vodā, Domnulu Muntenescu. omu fericitu peste tōte Domniele acelei tēri, nemandru, blandu, dreptu omu de tiēra, harnicu de resbōie, asia neinfrantu si nespaimatu cāt poti se-lu asemeni cu mari si vestiti osteni a lumii.“ („Cron. Rom.“ I. 348). Era cum se esprima si Schmidt I. c. p. 671 si 672 despre Mateiu: „Der ieszige Valachische Woywoda Matheo ein alter dapfferer Kriegsmann: Von der alten Woywody gebluet, hat durch sein Valor und Degen mehrers als durch andere mittl, dass fürstenthumb am sich gebracht und bey den Türkhen ein solche nammen bokommen, dass Sie ihn redoutieren, unnd ein anderen Michel Waynoda halten.“ Er dupa ce spune si multe altele despre Mateiu, incheia astfelu: „Schlisslichen halte ich den ieszigen Wallachischen Woywoda Matheo führ ein solchen dapfferen fürsten, dass durch ihn (wann ein grosser potentat ihn recht spallierte) wider den Türkhen vill guts Kndte ausgericht werden.“

Urmēza in suplementu.

Suplementu la „BISERIC'A si SCÓL'A.“
Nr. 16. — Anulu X.

Ori de am luá macaru de acum inainte séma la cuvintele lui Cichindealu, carele dice: „Se fimu noi toti Romanii un'a; nu e aicea grecu séu latinu, unitu séu neunitu . . . un'a trebuie se fie nati'a romanésca. Mintea marita nati'a romanésca, in Moldov'a, in Ardealu, in tiér'a unгурésca; Mintea! cand te vei luminá cu invetiatur'a, cu luminatele fapte bune te vei uní: mai alésa nati'a pre pamentu nu va fi inaintea tá“; ori in fine de am tiené séma si le-am pune la inima cuvintele bardului natiunii nóstre Alexandri:

„Unde-i unulu nu-i putere
Unde-su doi puterea cresce . . . !

Luptele intre Lupulu si Mateiu Basarabu s'au inceputu, dupa cum s'a disu, in tómn'a anului 1637 si s'au continuatu in fiecare anu pana in an. 1642. Lupulu cu ajutoriulu lui Cazlar Ag'a, alu marelui Viziru Tabani Buiuk, a lui Abaz'a, Pasi'a Silistrei si alu multoru alti ²⁾, pe cari ii-imbuibá cu daruri si de cari erá ajutat, voiá se-lu scóta pe Mateiu din Domnia si se-lu puna in locu-i pe Ioan, fiulu seu; inse si Mateiu nu dormea, ei dejucá planurile dusimane cu ajutoriulu armeloru sale neinvine si ale lui Silihtar, patronulu seu dela Pórta. Cu tóte acestea Lupulu se credea totu asia de siguru de Domni'a tierrei romanesci cá si de cea a Moldovei: si ér au purcesu in tiér'a Muntenésca asupra lui Mateiu Voda; si cu aceea nebagare de séma de Mateiu Voda, cât aice in loculu seu pusese Domnu pre fiulu seu, Ioan Voda, in scaunulu tierrei, cu boieri, cu ispravnici, cu Domnia deplina, tiendu cá in palma domni'a tierrei Muntenesci. ³⁾ Intr'unu uricu alu seu, datu din Iasi la 1 Noemvre 1639, si cu care da satulu Stanilescii boieriului seu Racovitia Cehanu Logofetu, elu se intituleza „Domnu alu tierrei Moldovei si Valachiei.“ ⁴⁾ Cu asemenea titlu pomposu se numesce elu si in cartea sa, data din Focsiani la 12 Noemvre, vrea se dica, póte tocmai in timpulu, cand se ducea se iee Domni'a tierrei Romanesci, prin care carte poruncesce sateniloru din Stanilesci se asculte pe noulu loru proprietariu. ⁵⁾ Incercarea lui Lupulu la anulu 1640, de a scóte pe Mateiu, nu avú altu resultatu decât ca, si-au golitu pungele cum spune Engel, amendoi Domnii: Vasilie Voda éراسi a umplutu cu dureri divanulu Turcescu, cá se-lu atítie asupra lui Mateiu Voda, dara acei'a numai atát'a au ajunsu de si unulu

²⁾ Schmidt l. c. p. 674 spune despre Turcii, protectori ai lui Lupulu, asia: „Welcher (L.) in Constantinopel nit nur seine fautori, den Cassum Ag'a, den Maymar Bassa, den Ragepp Ag'a, unnd andere Türkhen, sonder die maisten fornembsten Griechen inlogiert.“

³⁾ „Cron. Rom.“ l. c. I. 307.

⁴⁾ „Cron. Husiloru“ l. c. p. 273

⁵⁾ Ibid. 273—274. Prea Santitulu Melchisedecu considera ambele aete (din 1 si 12 Noemvre) ca datate din Noemvre alu anului 1640, pe cand in fapta ele sunt din 1639, dupa cum se vede chiar din data „7148 Noemvre 12.“ adusa de Prea Santi'a Sa, care data corespunde cu anulu dela Christosu 1639 si nu 1640.

⁶⁾ Sincal l. c. p. 35.

si altulu si-au golitu pung'a.“ ⁶⁾ Dusimani'a si atítiarele lui Lupulu asupra lui Mateiu Basarabu, ucidearea Vizirului de Sultanulu Muratu pentru acele incurcature, precum si nereusit'a, de a-lu scóte pre Mateiu din Domnia, impinse lucrulu intr'acolo, ca isbandile lui ii facura pe Turci a se teme de imputerirea lui: „Vediendu Turcii ca are striste la resboiu si i-se inmultiescu ostile si vitejii, svatuitus'au cu mare mestesiugu, se-lu prinda. ⁷⁾ Deci atát necredintiosii din caus'a temei de imputerirea lui cât si dupa necontenitele si incordatele staruintie si piri ale lui Lupulu si-pusera in minte se-lu scóta din Domnia in ruptulu capului. Sub noulu Sultanu Ibrahimu, urmasiulu lui Muratu, mortu in 8 Februaru 1640, cautara ei tóte chipurile se puna man'a pe densulu. Asia tramisera ei pe Sinan Pasi'a cu multime de Turci in Romani'a se-lu prinda pre Mateiu. Necredintiosulu, dupa ce ajunsu la Bucuresci, si-impartí armat'a in dóue partii si cauta se-lu prinda pre Domnu; inse acest'a si-strinse voinicii, cari lu-veghiau pre Domnu si di si nópte, éras necredintiosii, vediendu acést'a, nu cutezara a incepe nimicu si se întórsera inapoi. Vediendu ca nu reusiescu nici astfelu si nestemparendu-se nici Lupulu, cercara de nou se puna man'a pre densulu: „A doua óra, in anulu 1641, éراسi au atítiat Vasilie Voda pe Turci spre perirea lui Mateiu Voda. Spre acestu sfersitu au luatú Mateiu Voda porunca, cá se mérga cu óstea turcésca la Ackerman, unde mersese si Moldovenii cu Tatarii, si se sfatuise, cá se-lu incungiuire cu totii se-lu prinda. ⁸⁾ Mateiu inse simtí pe cale planulu vrasimasiloru, se prefacu, ca e bolnavu si se întórse la Tergovisce, tramitiendu scire despre acést'a Turciloru si Pasiiei ce conducea óstea otomana óre-cari daruri, si prin acést'a zadarnici éراسi planurile vrasimasiloru, cari se întórsera inapoi. Filintiu dice, ca prin acestea Mateiu s'ar fi facutu placutu turciloru: „Prin acestea precum se pare, asia de placutu s'au facutu Mateiu Voda inaintea Portii, de pana la anulu 1651 au remasu in pace de catra cei din afara. ⁹⁾

Prea Santitulu Melchisedecu sustiene, ca vrasmasiele si luptele dintre Lupulu si M. Basarabu s'ar fi inceputu in anii 1636 si 1637, dicendu: „Resbelele intre Vasilie Voda cu Mateiu Basarabu s'au intempatu in anii 1636 si 1637“ si ca ele s'ar fi curmatu in anulu 1641, cand s'a si incheiatu pacea definitiva: „Pacea definitiva si amicitia s'au incheiatu intre ambii Domni in 1641, cand (fura) trimisi din partea lui Vasilie Voda la Tergovisce Metropolitulu Varlaam si cu mai multi boieri.“ ¹⁰⁾ Sustienerea acést'a inse sta in contradicere cu adeverulu istoricu, càci luptele s'au prelungitu prin mai multi ani si pacea definitiva intre Domni nu s'a incheiatu in anulu

⁷⁾ „Mag. Ist.“ l. c. IV, 322.

⁸⁾ Sincal l. c. p. 36; „Mag. Ist.“ t. IV, 322 si I, 298; Laurianu „Ist. Rom.“ p. 453; Fotino l. c. p. 74; „Cron. Rom.“ I, 364.

⁹⁾ La Sincal l. c. p. 36.

¹⁰⁾ „Cron. Rom.“ p. 264 si 266.

1641, nici tramiterea lui Varlaamu si a celorlalti la Mateiu Basarabu n'a fost in anulu, care ni-lu indica Prea Santi'a Sa. Pacea intre Domni nu se incheiase inca, căci Lupulu nu avea stemperu si totu uneltiá la Turci se repuia pe Mateiu. Necredintiosii pornescu ostile loru in anulu 1642 se iee inapoi Azovulu, cetate pe ap'a Donului, stepanita de Tatari, din manele caror'a o luasera Cosacii; la care espeditiune Domnii Romani si Tatarii fura indetoriti se mérga: „In anulu acest'a (1642) au luat Turcii indereptu cetatea Asovului dela Kozacii muscacesci, la acari'a batere, precum scrie Bisaccioni, dela Munteni si Moldoveni au fost mersu intru ajutoriu Turciloru 2000 de ostasi; éra Sagredo tare vinatuesce pe Vasilie Lupulu Domnulu Moldovei pentru luarea cetatii acei'a.“¹¹⁾

Cumca pacea nu éra inca incheiata intre Domni si cumca Lupulu sperá se capete dela Turci Domni'a Munteniei, in schimbu pentru silintiele sale la luarea cetatii se vede din spusele lui Schimdt, care cá contimporanu si omu cunoscutu cu tóte impregiurările dela Pórta si ale Domniloru Romani, in relatiunea sa catra imperatulu Ferdinandu alu III, se esprima astfelu: „In vorigem Iahr hat der Lupolo durch seine Pottschaffter bey den Moscouiten unnd Cosachen grosse mühe unnd uncosten angewendtt, damit der Türckh die Vestung Asackh¹²⁾, unnd er Lupolo führ sein mühe die Wallachey bokhome. Sie warhe ihm vom ieczigen gross Vesir verheysen. Wie aber die Türckhe Asackh wider innen hatten: und die Moldanischen Agenten wegen Wallachey anhielten, bekamen sie vom Vesir zue beschaide: „Man habe durch dess Sultans waffen, unnd nicht durch dess Lupolo mittel Asackh wider bockhommen; dessalb sich gar nicht rühmen, auch nicht weitters begehren, unnd mit dem Moldanischen fürstenthumb sich begnügen solle.“ Schimdt dice mai departe, ca dupa relatiuni primite dela amiculu seu, doctorulu Scogardi, care éra doctorulu de casa alu lui Lupulu, abea atunci s'ar fi inceputu o fórte slaba corepondintia intre Lupulu si Mateiu si ca dupa o corespondentia primita mai de curendu dela Scogardi, Lupulu a inceputu se faca intrige din nou la Pórta in contra veciniloru: „Dann dessen leib Medicus dr Doctor Scogardy, mein sehr vertrauter unnd approbierter freündte, mir hernacher geschrieben, Ess fange sein fürst an ein wenich mit dem Matheo zu corespondieren..., Ich glaub aber nit dass der Scogardy wass darvon vorgebracht habe, weillen unlängst mir

¹¹⁾ Sincai I. c. p. 36—37; Laurianu I. c. p. 453: Xenopolu „Resbóiele intre Rusi si Turci“ t. I. Iasi 1880, p. 6.

¹²⁾ Lupulu intr'o epistóla a sa din 14 Ianuariu 1643 catra Marele Viziru, in care si-enumera meritele sale fatia de Pórta, dice si acestea: „Nunc vreo ut Moschouitae et Cosaci Azakum sine bello redderent, magnis expensis et laboribus effeci, et Moschouitas Imperatori amicos, Polonis, veró hostes conciliaui.“ (Hurmuzaki, I. c. p. 669). — Miron Costinu. despre luarea Azovului ni spune: „Intr'acést anu au Iuatu Cazacii Domnulu Azakul, cetate Tatarésca, pre ap'a Domnului, care apoi au dat'o de bunavoie Mosculu Turciloru inapoi. Isariu au umblatu la acestu mijlocu pentru acea cetate la Noscu; om, pre acele vremi aicea in tíera vestitu cu negotiatorie in tíer'a Moschicésca „Cron. Rom. I, 304.

wider geschrieben, sein Fürst seye gar wanckhelmütig; practiciere an der Porten auff's neue wider seinen Nachbarn den Matheo.“¹³⁾ Citatele aduse ne aréta asia dara intr'unu modu destulu de chiaru, ca pacea n'a fost incheiata intre Mateiu si Lupulu in anulu 1641 si nici in 1642.

(Va urmá).

Langa Temisióra in Maiu 1886.

Domnule redactoru! Lumea de astadi s'a deprinsu a publicá prin foi totu ceea ce se intempla, si intemplantele dilnice numai astfelu se ridica la adeverata valóre, daca li-se da in publicitate importanta, ce o merita. Purcediendu de aci, asia mi-se pare mie unui'a, ca intre multele greutati, ce le intimpinamu noi in afacerile bisericesci scolarie, o greutate este si aceea, ca intre noi, intre preoti si invetiatori nu se sustiene schimbula de idei, carele aru trebui sè se sustiena intre ómenii de aceea si órte si chiamare.—

In dieces'a nóstra si in Metropolia preste totu se vor fi intemplantu de siguru multe lucruri de interesu publicu, si noi toti preotii si invetiatorii toti scimu scrie, dar faptu este ca putieni scriemu, seau ceea ce este si mai rau, la noi si ceea ce se scrie din afara prin unele si altele jurnale mai adesea se scrie de ómeni interesati, spre a satisfaca cutarui interesu personalu si chiar a seduce opiniunea publica.

Nu este bine asia, si neaperatu de trebuintia este, cá se scriemu cu totii ceea ce se intempla de interesu pentru afacerile bisericesci scolarie in diferite párti ale diecesei; dar cand pretindu aceste, pretindu totu de odata, cá ceea ce scriemu, se fia totdeuna unu reportu obiectivu despre cele ce se intempla.

Suntem in acésta diecesa cam 600 de preoti si totu atáti'a invetiatori. Daca am scrie toti, cand obvine prin comunele in cari ne aflamu, lucruri de interesu, atunci fiecare din noi ar scí a-se orientá mai bine in ale oficiului seu. —

Dupa aceste reflexiuni, cu care in interesulu causei bisericesci scolarie si in interesulu reputatiunei nóstre, a preotiloru si a invetiatoriloru m'am semtitu detoriu, permite-mi dle redactoru a-ti reportá unele impressiuni din o calatoria oficiala a mea mai recenta.

Éra in lun'a lui Aprile anulu curentu, cand si eu cá toti ceialalti colegi preoti din tractu, am fost chiamatu la oficiulu protopresviteralu, se-me rectificu, daca am solvitu contributiunea si ecivalentulu eictatu pre sesiunea parochiala.

Cand am primitu provocarea dela protopopia, si am vediutu in ea cuventulu contributiune, mi-s'a ridicatu perulu din capu. Gandeam seraculu de mine, ca ér este verb'a de vr'o sarcina. Pentruca, vedi Dómane, noi preotii, necajiti cum suntem, o-am duce, cum o-am duce, dar contributiunile cele multe, ce avem a suportá, ne face pre multi se tabarimu, si se-ne perdem voi'a de tóte.

Am vediutu inse, ca este verb'a numai de o controla, ordinata din partea superioritatii diecesane, si asia mi-am luat inim'a-n dinti, si la diu'a prefipta m'am dusu la Temisióra.

Cand am intratu in cacelari'a pré onoratului dnu protopresviteru, am afiatu acolo inca pre cincii colegi preoti. Dlu protopresviteru se uitá la libelele nóstre de dare, si constata, ca cincii dintre noi au solvitu contributiunea, ér alu sieselea detoresce in contributiunea regésca cu o

¹³⁾ Schimdt I. c. p. 674.

suma de 500 fl. — care va se dica acelu confrate alu nostru de ani încóce n'a mai solvitu nimicu in contributiune.

Ne-am spaimentatu cu totii de cele ce audirãmu si vedurãmu, si spaim'a ni-se potentia si mai tare, cand ni-spuse dlu protopresviteru, ca unu altu confrate alu nostru detoresce in contributiune cu sum'a de 900 fl. v. a. — asia încãt pentru casulu, cand respectivele parochii aru deveni vacante, ele din caus'a restantie de contributiune nu s'ara poté deplinu cu anii spre marea dauna a credintiosiloru si a bisericeii preste totu.

Acum am intielesu, ca pentruce se controléza, daca dãrile dupre pamenturile beneficale se solvescu, seau nu, si apoi tot de odata am intielesu, ca pentru depurarea restantie de contributiune câte jumetate, seau chiar si $\frac{3}{4}$ din sesiunile unor frati preoti s'au datu inca in anii trecuti in arenda.

Audindu acesteã am ganditu in mine, ca in ce stare slaba materiala potu se devina atari frati preoti, mai cu seama in timpulu de astadi, cand si altcum sórtea nóstra este destul de grea.

Cã se potu judecã mai bine asupea acesteii impregiurãri am ispitit apoi si dupa causele, din cari acei frati preoti nu si-au potutu solvi contributiunea, si am aflatu, ca acele restantie provinu parte din caus'a aniloru rei de mai nainte, parte apoi si din usiurintia si negandire.

Daca mi-am permis a amintã, ca un'a din causele, cari au incarcatu unele sesiuni cu restantie de contributiune este usiurintia, — rogu se nu se supere nimenea pre mine. —

Nu o am disu, si nu o dicu acést'a cu intentiune de a vatamá, ci cu cea mai mare bunavointia de a indreptã si a ferã biserica de daune mari, de cari pana acum nu a fost scutita, la cari daune avutu o buna particia si administratiunea bisericeasca, de mai nainte, deórece nu a controlatu, daca dãrile, eietate pre pamenturile beneficale se solvescu, seau nu?

Cumca biserica din acéstã cauza a suferitu mari perdiri me provocu la impregiurarea, pre care o am auditu la adunarea generala a fondului preotiescu aradanu, tie-nuta in anulu curentu.

Am auditu adeca in aceea adunare, cetindu-se din reportulu consistoriului, ca sesiunile dela parochiele reduse, cand au fost luate in folosintia fondului preotiescu de catre administratiunea diecesana, acést'a le-a aflatu mai pre tóte, incarcate cu grele restantie de contributiune, si fondulu preotiescu dela inactivarea lui încóce a solvitu numai pentru depurarea astorfeliu de restantie considerabil'a suma de 18,000 fl. v. a.

Care va se dica optsprediece mii floreni au fost luate asia dicendu din gur'a veduveloru si orfaniloru preotiloru, pentrucã se se póta scapã unele sesiuni parochiale de pericolulu de a fi puse la doba si a-se perde pentru totdeun'a pentru biserica, si asia dicendu pentru a-se plati negligntia si peccatele timpului de mai nainte

Catra acesteã mai am de a amintã inca o impregiurare de mare importantia, carea nu póte remanẽ neluata in considerare, si anume: Pare ca este altu peccatu la noi la preoti, ca dupre cum afu dela ómeni bine initiati in administratiunea bisericeasca, mai nu se intempla se tréca la cele eterne, vre unu confrate alu nostru, fara cá se remana dupa densulu datorii, si restantie de contributiune. Famili'a preotului remasa in doliu nu are acum de a deplange numai perderea cea ireparabila pentru dens'a indurata prin o astfeliu de fatala lovitura, dar este espusa la diferite necazuri, si pentru restantia de contributiune este espusa a-si perde si favorulu, pre carele i-lu acórda regulamentulu pentru parochii — de a folosi jumetate din beneficalele parochieiu timpu de unu anu, din cauza ca in ast-

feliu de casuri venitul principalu, sesiunea de regula se esarendéza din oficiu pentru depurarea contributiunii.

Atãt acesteã, cât si alte multe motive sunt, cari imperiosu ne demanda, se ingrijimu a solvi la timpu sarcinele, ce se eietéza pre pamenturile nóstre beneficale.

Cand dicu acesteã am ajunsu la punctulu celu mai greu, la asia numitulu nodu gordianu pentru noi, preotii. Mi-se va reflectã de siguru, si cu dreptu cuventu, ca este usioru a dice, se solvimu. dar cand ajungemu la tife si la bani aici încéta glum'a.

Nu incape nici cea mai mica indoiéla, sórtea nóstra a preotiloru este astadi fórté grea. La toti functionarii din tíera li-s'a maritu plat'a, numai noi am remasu, se slujimu totu pre „vechitura.“ Si daca ar fi asia, ar mai fi cum ar mai fi; dar plat'a nóstra astadi in genere este mai mica, decât a inaintasiloru nostri, mai cu seama cand gandimu, ca pretensiunile nóstre si ale familielorú nóstre s'au sporitu fórté in timpulu din urma, si cand starea nóstra se póte caracterisã: sarcini multe si veuite putiene.

Cu tóte acesteã sarcinile trebuescu portate si contributiunea solvita. Si grije mare trebue se ne dea acést'a din urma, pentruca, daca vom remanẽ numai pre câte unu anu in restantia, rezultatulu este de buna seama, ca ne-a intratu seraci'a-n casa. Vorbescu din esperintia, cand dicu, ca daca intr'unu anu nu vom depurã contributiunea nici cinci ani nu ne potem reabilitã.

Mai nante de a incheiã, domnule redactoru, mai am se mai dechiaru aci unu lucru dupa mine de mare importantia in viéti'a nóstra bisericeasca si anume:

Am disu mai sus, ca sórtea nóstra, a tuturorú acelor'a, cari portãmu astadi oficie in biserica, este din cele mai grele. Dar gandindu la acéstã sórte si stare am o unica mangaiare. N'avem d'a acceptã nimicu dela altii. Suntem avisati numai la noi si la puterile nóstre. Cum ne vom ascerne, asia vom dormi. In acelasi timpu inse eu speru, ca chiar acéstã stare de lucruri, ba asia dicendu forti'a impregiurãrilor ne vá silã se desvoltãmu totu mai multa putere intru implinirea atãt a detorietiloru oficiali, cât si a detorintiloru facia de familiiele nóstre.

Cand afirmu acesteã mi-aducu aminte de ceeace am cetitu mai deunadi in o scriere poporala, cà, nu este pamentulu totdeun'a alu celui'a, care astadi lu-stepanesce, pentruca, precum dilnicu vedemu, stepanii se schimba; ci pamentulu si ori-ce avere din lume este, si póte se fia a omului, carele muncesce, si scie munci, si carele totu de odata scie chivernisi aceea ce a cascigatu cu crunta sudóre.

„Se muncimu si bine se ingrijimu tóte“ este pentru noi oficiantii bisericeii, si parol'a dilei de astadi, si preste totu a timpului, in carele traimu noi, generatiunea actuala.

Precum fómea este bucatariulu celu mai banu: tocma asia este necazulu celu dantaiu dascalu din lume.

Necazuri avemu, si vinu asupra nóstra destule. Prin urmare de lipsa de dascali si preste totu de lipsa de scól'a vietii nu ne potem plange.

Intrebarea este numai, ca intielegevom noi aceea, ce ne invétiã acéstã scóla, si ca preste totu fi-vomu noi cu destula atentiune la ceeace ni-se propune in acéstã scóla practica!

Eu credu, ca dá, si pana cand sustau isvórele de venitu, de cari dispunemu noi si poporulu nostru, se nu ne potemu croi o stare si o sórte mai buna.

Daca ni-s'au sporitu trebuintiele, vom spori si noi timputu de munca si totu de odata vom fi mai chivernisitori si mai cu grije intru folosirea resultatelorú muncii nóstre.

Dar despre acést'a mai pre largu in unulu din numerii viitori.

Unu preotu.

D i v e r s e.

* *Unu actu alu preotimei din Iasi.* In zilele de 29 si 30 Aprile a. c. — precum cetimu in „Revist'a teologica“ — Inaltu Présantitulu Metropolitu alu Moldovei si Sucevei D. Iosif a chiamatu pre preotii din orasiulu Iasi spre a-le atrage atentiunea asupra insulteloru si profanatiuniloru, ce se publica in numele clerului la adres'a bisericeii, a dogmeloru si institutiuniloru sale de catra diariulu „Desceptarea,“ ce se pretinde a fi organu alu clerului mireanu din regatulu Romaniei. Acésta chiamare a fost in deosebi motivata de plangerea, ce o facusera toti preotii venerabili betrani si teneri din orasiu, cari s'au indignatu de cele ce publica numitul organu pre cont'a loru.

Inaltu Pré Santi'a S'a prin o sfatuire parintésca a aretatu venerabililoru parinti chiamarea cea santa si misiunea, ce are de indeplinitu preotulu romanu in societatea nóstra crestina ortodoxa si servitiile, pre cari le-a oferitu neamului nostru romanescu biseric'a pre bas'a dumnedieesciloru invetiaturi evangelice.

Preotimea dechiarandu, ca nu are nici cea mai mica legatura si ca este indignata de ténut'a diariului „Desceptarea“ a facutu unu protestu solemnu, indreptatu in contra numitului organu de publicitate, pre carele l'au subscrisu 101 preoti si diaconi din Iasi.

* *Liturgic'a bisericeii ortodoxe catolice,* compusa de profesorulu Iuvenalu Stefanelli, a aparutu chiar acuma, pe chartia velina si cu ilustratiuni. Opulu acest'a este fórte interesantu si ar fi se nu lipsésca in nici o biblioteca preotiesca, pentrucu intr'ensulu in cinci capete si in mai multe sectiuni si in modu istoricu se tractéza: despre locurile sante si santite, despre obiectele sante si santite, despre vestmintele, despre fetiele séu organele bisericesci mirene si monachale, despre servitiile sante, despre serbatori, despre posturi s. m. d. Ilustratiunile in numeru de 46 sunt fórte bine nimerite si reprezenta bisericele nóstre, planulu loru, vasele, vestmintele si obiectele bisericesci cele mai importante. — Pretiulu opului este 2 fl. v. a. Se póte comandá la insusi Autorulu, strad'a Iosif nr. 9 in Cernautiu.

* *D'ale timpului.* In sfersitu, asia se vede, am scapatu de frigu, si am intratu in o véra placuta. Natur'a, carea chiar in anulu curentu pre la santulu Georgiu era atât de posomorita, a renviiatu pentru a dou'a óra, si vesele ni-se infacisiéza campurile si gradinile. Septeman'a trecuta intréga am avutu timpu frumosu. Ieri si alaltaieri am avutu dile fórte calde. Timpulu frumosu dupa tóte semuele, se crede, ca vá fi durabilu.

De odata cu acést'a notámu, ca temerile economiloru nostri, ca frigulu din septemanile trecute ar fi facutu mari daune, din norocire nu s'au adeveritu. Frigulu a sricatu o parte din vii, si a causatu unele daune, dar nu insemnate pómeloru. Gráulu si secar'a s'a reculesu prin caldur'a din septeman'a trecuta. Cucuruzulu este frumosu resaritu, si in genere anulu acest'a promite o buna recolta, cece se dea Dumnedieu.

In legatura cu acést'a notámu, ca pretiurile cerealeloru, de altcum destul de cadiute se mantienu.

* „*Unu adjunctu notariatu*“ de nationalitate romanu si bine initiatu in afacerile de cancelaria póte fi aplicatu indata in cancelari'a comunala din Mandulocu pre langa o remuneratiune de 200 fl. v. a. la anu si intréga provisiunea

C o n c u r s e.

Se publica concursu pentru alegerea de parochu la parochi'a gr. or. din **Tarianu**, ppresviteratulu Oradii-mari. Parochi'a acést'a e de class'a a dóu'a. Terminulu de recurgere e 4/16. Iuniu a. c., — éra alegerea va fi in **8/20. Iuniu a. c.**

Dotatiunea este:

- 1) Casa parochiala cu intravilanu a carei'a arenda annuala se computa in 75 fl.
- 2) 22 jugere pamentu aratoriu 440 fl.
- 3) Birulu preotiescu 20 cubule de bucate ($\frac{1}{2}$ grâu, $\frac{1}{2}$ cucuruzu) 100 fl.
- 4) Stolele anuale 120 fl. — de totu 735 fl. v. a.

Observandu-se, cà contributiunea dupa pamentulu parochialu are a o solvi preotulu.

Recursele ajustate cu documintele prescise de Statutulu org. si regulamentulu congresualu pentru parochiele de class'a a dóua, si adressate comitetului parochialu din Tarianu, sè se tramita, pana la terminulu sus espusu, subscrisului in Zsáka u. p. Furta (Biharmegye), — éra recurintii, pana la alegere au a-se presentá in biseric'a din numit'a parochia, spre a-si aretá desteritatea in cele bisericesci. —

Jac'a, 27. Aprile v. 1886.

In contielegere cu comitetulu parochialu gr. or. din Tarianu:

Toma Pacala, m. p.
adm. protopopescu.

—□—

Pentru parochi'a vacanta din **Ramna-Monésa**, prin acést'a se escrie concursu cu terminu de alegere pe **3. Iuniu a. c. st. v.**

Venitele incopciate cu acésta parochia sunt:

- 1) $\frac{1}{2}$ sessiune pamentu fenatiu si aratoriu, 2) biru dela 140 case — câte o mesura cucuruzu sfermatu, 3) stol'a indatinata, 4) cuartiru liberu cu gradina.

Aceste venite computate in bani se staverescu in sum'a de 400 fl.

Recurrentii au a se presentá in vre-o dumineca la biserica spre a se face cunoscutu naintea parochianiloru.

Ramna-Monésa, la 1 Maiu 1886.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu: **CONSTANTIN GURBANU**, m. p. protop. 527.528/1886.

Licitatiune minuenda.

Pentru edificarea bisericeiloru din comunele **Totvaradi'a** si **Batuti'a**, — conform concluserelu vener. Consistoriu diecesanu aradanu dto 8/20 Martiu a. c. nr. 1182 si 1183, — se escrie concursu de licitatiune minuenda pe Duminec'a din 4/16 Maiu a. c. la 10 óre ante meridiane, tienanda in scól'a din Totvaradi'a.

Pretiulu de esclamare pentru biseric'a din Totvaradi'a e: 4577 fl. 94 cr.; ér pentru biseric'a din Batuti'a e: 2249 fl. 66 cr. v. a.

Concurrentii vor avea a depune vadiulu de 10%, cu ocaziunea licitarii, ori vor trimite oferte cu vadiulu de sus la subscrisulu pana la terminulu de licitare.

Planurile si conditiunile de edificare se potu vedea la subscrisulu.

Totvaradi'a, 18/30 Aprile 1886.

Vasilie Belesiu, m. p.
protopopu.

—□—